

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2021.37.215-222>

УДК 595.44(477.81/.82)

Гірна А.Я.

РІДКІСНІ ТА МАЛОВІДОМІ ВИДИ ПАВУКІВ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ (УКРАЇНА)

Наведено дані про знахідки шести видів павуків, що є маловідомими для території Волинського Полісся, а саме *Argyroneta aquatica* (Clerck, 1757), *Lathys heterophthalma* Kulczyński, 1891, *Gnaphosa nigerrima* L. Koch, 1877, *Micaria micans* (Blackwall, 1858), *Zelotes exiguus* (Müller & Schenkel, 1895) та *Erigonoplus foveatus* (Dahl, 1912). З-поміж них, *Lathys heterophthalma* вперше вказаний для Українського Полісся, *Micaria micans* – для України. Один вид – *Gnaphosa nigerrima* вимагає моніторингу стану популяцій, оскільки приурочений до сфагнових боліт, площі яких в останні десятиліття невпинно зменшуються.

Ключові слова: Araneae, Українське Полісся, Cybaeidae, Dictynidae, Gnaphosidae, Linyphiidae

Фауна павуків (Arachnida, Araneae) Волинського Полісся налічує 285 видів, з яких понад 250 відзначені для Шацького національного природного парку Волинської області [2, 4, 5, 9, 11, 12, 17, 19], 75 – виявлені у межах Льва-Ствизького межиріччя Рівненської обл. [3]. Відтак, охоплені крайні західні та східні точки регіону, тоді як основна частина території залишається білою плямою на карті арахнологічних досліджень. Загалом, знахідки маловідомих видів доповнюють відомості про різноманіття регіону, аналіз даних про їх поширення та екологічні особливості, дає змогу оцінити, наскільки вони є раритетними та чи приурочені до рідкісних або зникаючих типів оселищ, тобто мають біоіндикаційне значення.

Волинське Полісся розташоване в межах Волинської та Рівненської областей, простягається зі заходу на схід між річками Західний Буг і Случ. За геоботанічним районуванням – це Ковельсько-Сарненський (Західнополіський) геоботанічний округ соснових і дубово-соснових лісів та евтрофних боліт. Це рівнинна територія з абсолютними висотами в межах 160-180 м, для рельєфу якої характерні моренові горби, піщані гряди, дюни еолового походження та заболочені зниження. Тут найпоширенішими є дерново-слабопідзолисті та торфові ґрунти. Клімат Волинського Полісся м'якший та вологіший, ніж у сусідніх регіонах. У складі рослинності переважають ліси (не менше 30-40%), здебільшого соснові, поширені луки (до 20%). Болота займають в основному заплаву Прип'яті, Льви та численні долини менших річок. Для північних регіонів характерні пустища [1].

Матеріал і методика досліджень

Матеріалом для роботи слугували збори автора на теренах Волинського Полісся упродовж 2000-19 рр. Для кожного з шести видів наведена коротка характеристика про поширення у світі, а також в Україні, зазначені екологічні переваги. У графі "Літературні дані" вказана опублікована інформація про знахідки в межах Волинського Полісся. Дані про власний матеріал наведено за схемою: область, район, населений

пункт, географічні координати локалітету, оселище, метод збору, дата, кількість особин кожної статі. На картах позначені лише ті локалітети видів, для яких відомі точні координати. Номенклатура таксонів наведена за Каталогом павуків світу [36].

Результати досліджень

На підставі аналізу видового складу, зазначеного у вищезгаданих публікаціях стосовно фауни регіону, а також відповідно до неопублікованих даних власної колекції виокремлено шість рідкісних та маловідомих видів павуків Волинського Полісся.

Родина Cybaeidae

Argyroneta aquatica (Clerck, 1757) – транспалеарктичний вид, поширений у Європі, Туреччині, на Кавказі, в Росії (до Далекого Сходу), Ірані, Центральній Азії, Монголії, Китаї, Кореї, Японії [36]. Живе у воді. В Україні трапляється в межах широколистяно-лісової [33, 34, 35], лісостепової [15, 28], степової зони та зони мішаних лісів [28] Східноєвропейської рівнини, у лісостепу північного передгір'я Криму [Сімферополь; 13], а також на Закарпатській низовині [18]. У зоні мішаних лісів *Argyroneta aquatica* відомий з Волинського [14, 16], Новгород-Сіверського і Чернігівського Полісся [6, 8].



Рис. 1. Локалітети *Argyroneta aquatica* на території Волинського Полісся (спостереження позначене прозорим квадратом, матеріал – чорним).

Примітка. Вид на території Волинського Полісся є маловідомим. Оскільки *Argyroneta aquatica* живе у воді, його знахідки частіше описані у гідробіологічних роботах [14, 16], що є закономірним з огляду на потребу застосування гідробіологічних методів дослідження для відлову особин.

Літературні дані: Волинська обл., Камінь-Каширський р-н, р. Цир [16]; р. Веселуха у межах колишнього Маневецького р-ну [14].

Матеріал: Волинська обл., Камінь-Каширський р-н, м. Камінь-Каширський [51°37'08,74"N, 24°57'11,46"E], р. Цир, на прибережних рослинах у воді, збір ентомологічним сачком, 21.08.2011: 1♀; с. Нові Червища [51°36'00"N, 25°23'51"E], р. Стохід, на прибережних рослинах у воді, збір ентомологічним сачком, 15.08.2014: 1♂, 1♀.

Спостереження: Волинська обл., Камінь-Каширський р-н, с. Сваловичі [51°52'15,10"N, 25°38'52,12"E], р. Прип'ять, на прибережних рослинах у воді, 20.08.2002.

Родина Dictynidae

Lathys heterophthalma Kulczyński, 1891 – рідкісний вид, відомий в Європі, а також в Ільменських горах Південного Уралу. Надає перевагу ксеротермним оселищам, у тому числі, трапляється у світлих соснових лісах у підстилці, моху, лишайниках [23, 24]. В Україні відомий з лісостепової зони у Харківській області [28].

Матеріал: Волинська обл., Ковельський р-н, с. Вілиця [51°28'55"N, 23°58'42"E], молоде соснове насадження, у лишайниках, ручний збір (вигрушування над світлою тканиною), 13.09.2014: 1♀.



Рис. 2. Локалітет *Lathys heterophthalma* на території Волинського Полісся.

Родина Gnaphosidae

Gnaphosa nigerrima L. Koch, 1877 – транспалеарктичний вид, поширений у Європі (головно в Північній і Західній частинах) і Росії (західно- і північно-європейська частини, Сибір до далекого Сходу) [26, 36]. Трапляється на болотах і заболочених місцевостях [21]. Вид є рідкісним та належить до категорії вразливі види (VU) у сусідніх Польщі [32] та Словаччині [20], для Білорусі не задокументований [26]. Головною загрозою для його популяцій є фрагментація і зменшення обводнення придатних до існування оселищ на меліорованих землях, тобто процесів, які щороку сильніше і помітніше охоплюють терени Полісся.

Літературні дані: Рівненська обл., Сарненський р-н, ок. с. Більськ, сирий оліготрофний сосновий ліс асоціації *Pinetum (sylvestris) ledoso (palustris)-vaccinietum (myrtilis) muscosum*, збір ґрунтовими пастками, V-VII.2015: 1♂ [3].

Матеріал: Волинська обл., Камінь-Каширський р-н, с. Заріка, ур. Мох [51°45'02"N, 25°32'08"E], оліготрофне сфагнове болото, заросле поодинокими соснами, збір ґрунтовими пастками, VI-X.2019-1♂, 1♀; с. Раків Ліс [51°38'31,48"N, 24°54'35,08"E],

оліготрофне сфагнове болото, заросле молодими соснами, серед моху, ручний збір (витушування моху над світлою тканиною), 23.08.2011: 1♀.

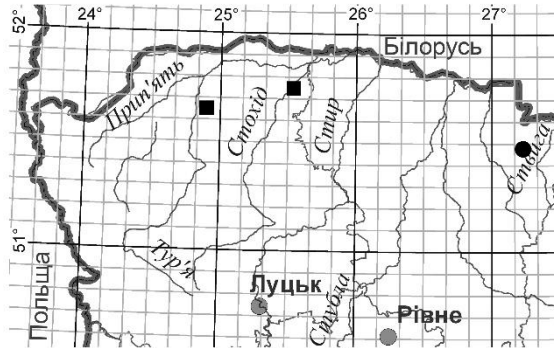


Рис. 3. Локалітети *Gnaphosa nigerrima* на території Волинського Полісся (опубліковані дані позначені чорним кружечком).

Micaria micans (Blackwall, 1858) – вид поширений в Європі, на Кавказі, в Азії до Пд Сибіру і Казахстану [36]. Тривалий час, незважаючи на доволі помітні морфологічні відмінності, розглядався як синонім *Micaria pulicaria* (Sundevall, 1831) і лише у 2020 році на підставі генетичних досліджень йому повернуто статус виду [25]. Позаяк необхідна ревізія наявних матеріалів *Micaria pulicaria*, а також накопичення даних стосовно поширення *Micaria micans*, наразі зарано говорити про екологічні переваги цього виду. Для України вказується вперше [26].

Матеріал: Волинська обл., Ковельський р-н, с. Залісся, ур. Колеса [51°28'38"N 23°45'02"E], молодий сосняк біловусово-вересовий (*Pinetum nardoso-callunosum*) вологої мезотрофної дубової соснини чорницевої, збір ґрунтовими пастками, 17.06-12.07.2019: 1♀ (coll., leg. Hirna).



Рис. 4. Локалітет *Micaria micans* на території Волинського Полісся.

Примітка. У ґрунтові пастки за вказаний період, окрім *Micaria micans*, також потрапила одна особина *Micaria pulicaria*.

Zelotes exiguus (Müller & Schenkel, 1895) – транспалеарктичний вид, поширений у Європі, Росії (до Далекого Сходу), Китаї, Кореї, Японії. Вид є рідкісним, зокрема,

відомий за поодинокими знахідками у Польщі [29], Словаччині (вид у критичній небезпеці (CR) [20], для Білорусі не зазначений [26]. В Україні відомий з Київського Полісся [7], де знайдений у мішаних лісах. Згаданий для Буковини (без зазначеного локалітету [30]). Загалом надає перевагу ксеротермних оселищам (відкритим лісам, пустищам, скельним відслоненням) [21].

Літературні дані: Рівненська обл., Сарненський р-н, ок. с. Більськ, поновлення лісу після вирубування на місці сирих (заболочених) оліготрофних соснових лісів, що оточують болотні масиви (поодинокі невисокі дерева *Pinus sylvestris* і *Betula pendula*), збір ґрунтовими пастками, V-VII.2015: 1♂ [3].

Матеріал: Волинська обл., Ковельський р-н, с. Залісся, ур. Колеса [51°28'28"N 23°45'12"E], березняк злаково-різнотравний (*Betuletum graminoso-variatherbosum*) вологої мезотрофної дубової соснини чорницевої, ручний збір, 17.06.2019: 1♀; [51°28'27"N 23°45'01"E], березняк чорницево-вересовий (*Betuletum myrtilloso-callunosum*) вологої мезотрофної дубової соснини чорницевої, збір ґрунтовими пастками, 17.06-12.07.2019: 1♂, 1♀.



Рис. 5. Локалітети *Zelotes exiguus* на території Волинського Полісся (опубліковані дані позначені чорним кружечком).

Родина *Linyphiidae*

Erigonoplus foveatus (Dahl, 1912) – європейський вид, поширений від південної Франції (Піренеї) до Росії (Пн Кавказ, Урал і Карелія) [22, 36]. У північних регіонах Європи вказаний для боліт, проте надає перевагу лучним, часто ксеротермним екосистемам, трапляється в соснових лісах, на полях і пасовищах [22]. В Україні відомий за поодинокими локалітетами з чотирьох областей: Волинської (лука; [9]), Київської (пасовище [10]), Луганської (степ: “forb steppe”; [27]), а також Львівської (лучний степ на вапнякових відслоненнях; неопубл. дані).

Літературні дані: Волинське Полісся, луки [9].

Матеріал: Волинська обл., Ковельський р-н, с. Затиштя [51°34'30"N, 23°54'06"E], колишні орні землі (пустище), зарослі молодими соснами, збір ґрунтовими пастками, 02.06-17.06.2018: 1♀.



Рис. 6. Локалітети *Erigonoplus foveatus* на території Волинського Полісся

Примітка: зважаючи на численні сучасні знахідки *Erigonoplus foveatus* у Східній Польщі [31], а також наявність особин у вторинних екосистемах регіону, можна припустити, що вид наразі є маловідомим для Волинського Полісся і кількість локалітетів буде з часом збільшуватися.

Висновки

Беручи до уваги літературні дані і власні матеріали, можна припустити, що кількість відомих локалітетів таких видів як *Argyroneta aquatica*, *Erigonoplus foveatus* і *Zelotes exiguus* буде неодмінно збільшуватися в міру повнішого охоплення дослідженнями території Волинського Полісся. Два види, *Lathys heterophthalma* і *Micaria micans*, відомі наразі за поодинокими знахідками. Проте *Micaria micans* як окремий вид розглядається лише від 2020 року. Відтак, необхідна ревізія наявних матеріалів *Micaria pulicaria*, що попередньо вважався старшим синонімом, а також накопичення нових даних стосовно поширення цих близьких таксонів. Один вид, *Gnaphosa nigerrima*, є стенотопним – приуроченим до болотних екосистем, а отже вразливим і потребує моніторингу стану популяцій в умовах поступового зменшення рівня обводненості території.

1. Геоботаничне районування УРСР / За ред. А.І. Барбарича. – К. : Наук. думка, 1977. – 301 с.
2. Гірна А. Павуки вторинних екосистем Шацького національного природного парку // Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку: збірник матеріалів III Міжн. наук.-практ. конф., присв. пам'яті д.с.-г.н., проф. Ю.В. Пилипенка (22-23 жовтня 2020 року). – Херсон : "ОЛДІ-ПЛУС", 2020. – С. 168-170.
3. Гірна А., Канарський Ю., Яворницький В. Павуки і туруни як складові різноманіття членистоногих (Arthropoda) екосистем Льва-Ствизького межиріччя (Рівненська обл.) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. – 2020. – Вип. 82. – С. 89-100.
4. Гірна А., Леснік В. Нові знахідки павука *Dolomedes plantarius* Clerck, 1757 на Волинському Поліссі / Матер. міжнар. зоологічної конференції "Фауна України на межі XX-XXI ст. Стан і біорізноманіття екосистем природоохоронних територій" м. Львів-Шацьк (12-15 вересня, 2019 року). – Львів, 2019. – С. 44-45.
5. Гнелица В.А. Пауки Шацького національного природного парку, сем. Linyphiidae // Заповідна справа в Україні. – 2012. – 18 (1-2). – С. 91-95.

6. Евтушенко К.В. Видовой состав и биотопическое распределение пауков (Aranei) Черниговского Полесья // Ред. журн. вестн. зоологии АН УССР. – Киев, 1991. – 19 с. – Деп. в ВИНТИ. – 04.06.1991а. – № 2339-В91.
7. Евтушенко К.В. Пауки северной части Киевского Полесья // Вестн. зоологии. – 1991. – № 3. – С. 79-80.
8. Евтушенко К.В. К изучению пауков (Aranei) Новгород-Северского Полесья // Ред. журн. Вестн. зоологии АН Украины. – Киев, 1992. – 13 с. – Деп. в ВИНТИ. – 06.01.1993. – № 26-В93.
9. Евтушенко К.В. К изучению пауков Волинского Полесья // Ред. ж. Вестн. зоологии АН Украины. – Киев, 1992. – 13 с. – Деп. в ВИНТИ. – 06.01.1993. – № 27-В93.
10. Евтушенко К.В., Дымань Т.М., Яценко С.А. К изучению пауков (Aranei) агроценозов Киевской области // Укр. ентомол. журн. – 2012. – 1 (4) – С. 16-25.
11. Евтушенко К.В. Павуки (Aranei) Шацького національного природного парку / Шацький нац. парк. Наук. дослідження 1983-1993 рр. – Ковель : Світязь, 1993. – С. 221-235.
12. Евтушенко К.В. Структура угруповань павуків (Aranei) пригрунтового ярусу чотирьох типових біотопів Шацького національного природного парку // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Зб. наук. пр. – 2013. – № 10. – С. 124-130.
13. Ковбляк Н.М., Кастрыгина З.А. Обновлённый каталог пауков (Arachnida: Aranei) Крыма // Українська ентомофауністика. – 2015. – Т. 6, № 2. – С. 1-81.
14. Масюк Ю.С., Сухомлін К.Б. Гідробіонти річки Веселуха // Матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. аспірантів і студентів "Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень" (14–15 травня 2019 року) – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – С. 78-80.
15. Сінгаєвський Е.Н. Аннотированный список видов пауков (Arachnida, Aranei) Пирятинского национального природного парка (Полтавская область, Украина) // Заповідна справа. – 2014. – (1) 20. – С. 76-83.
16. Сусік О.Ю. Видовий склад гідробіонтів річки Цир (Волинська область, Україна) // Матер. VI Всеукраїнської студентської наук. конф. "Сучасні проблеми природничих наук" (Ніжин, 5–6 квітня 2011 р.). – Ніжин : "Наука-сервіс", 2011 – С. 50-51.
17. Федоряк М.М. Предварительные данные о распространении *Pholcus alticeps* (Aranei: Pholcidae) в Украине и на сопредельных территориях // Фундаментальные аспекты биологии в решении актуальных экологических проблем: Матер. Межд. науч.-практ. конф., посвященной 100-летию со дня рождения К.В. Горбунова (10-12 декабря 2008 г.) – Астрахань : ООО "КПЦ "ПолиграфКом", 2008. – С. 243-246.
18. Chyzer S., Kulczyński W. Araneae Hungariae. T. II. – Budapest : Academia Scientiarum Hungaricae, 1897. – P. 147-366.
19. Evtushenko K.V. The first record of the salticid spiders *Sibianor laeae* Logunov, 2001 and *S. tantulus* (Simon, 1868) (Aranei: Salticidae) in Ukraine // Vestnik zoologii – 2015. – Т. 49, No 2. – P. 185-186.
20. Gajdoš P., Svatoň J., Svoboda K. Catalogue of Slovakian Spiders. – Bratislava : Ustav krajinej ekológie Slovenskej akademie vied, 1999. – 337 p.
21. Grimm U. Die Gnaphosidae Mitteleuropas (Arachnida, Araneae). – Hamburg : Abhandlungen des Naturwissenschaftlichen Vereins, 1985. – H. 26. – S. 1-318.
22. Hollá K., Šestáková A., Holecová M., Šebestová M. On the new record of the sheet-web spider *Erigonoplus foveatus* comb. nov. from Slovakia, with comments on *Erigonoplus simplex* (Araneae: Linyphiidae) // Arachnologische Mitteilungen. – 2016. – 51. – S. 80-84.
23. Lissner J. A new synonym of *Lathys heteropthalma* Kulczyński, 1891 (Araneae: Dictynidae) // Arthropoda Selecta. – 2016. – 25. – P. 395-398.
24. Marusik Y.M., Koponen S., Fritzen N.R. On two sibling *Lathys* species (Araneae, Dictynidae) from northern Europe // ZooKeys. – 2009. – 16. – P. 181-195.
25. Muster C., Michalik P. Cryptic diversity in ant-mimic *Micaria* spiders (Araneae, Gnaphosidae) and a tribute to early naturalists // Zoologica Scripta. – 2020. – 49. – P. 197-209.

26. Nentwig W., Blick T., Bosmans R., Gloor D., Hänggi A., Kropf C. 2021 Spiders of Europe. Version 03.2021. Online at <https://www.araneae.nmbe.ch>, accessed on {01.03.2021}. <https://doi.org/10.24436/1>
27. Polchaninova N.Y., Prokopenko E.V. Catalogue of the spiders (Arachnida, Aranei) of Left-Bank Ukraine. Addendum 1. 2013–2016 // *Arthropoda Selecta*. – 2017, Supplement 4. – P. 1-115.
28. Polchaninova N., Prokopenko E. An updated checklist of spiders (Arachnida: Araneae) of Left-Bank Ukraine // *Arachnologische Mitteilungen*. – 2019. – 57. – P. 60-64.
29. Prószyński J., Staręga W. Pająki-Aranei // *Katalog Fauny Polski*. – 1971. – 33. – S. 1-382.
30. Roșca A. Fauna araneelor din Bucovina (sistematica, ecologia si raspândirea geografica) // *Buletinul Facultatii de Stiinte din Cernauti*. – 1936. – 10. – P. 123-216.
31. Rozwałka R., Renn K., Sienkiewicz P. Pająki Araneae i kosarze Opiliones Lednickiego Parku Krajobrazowego (I) // *Przegląd Przyrodniczy*. – 2014. – 25. – S. 42-63.
32. Staręga W., Błaszak C., Rafalski J. Arachnida. Pajęczaki // *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. – Kraków: Instytut Ochrony Przyrody PAN, 2002. – S. 133-140.
33. Wajgiel L. Spis pajaków // *Sprawozdanie Komisji fizyograficznej c.k. Towarzystwa naukowego Krakowskiego: Materiały do fizyografii Galicyi*. – Kraków, 1867. – T. 1. – S. 138-141.
34. Wajgiel L. Pajęczaki galicyjskie (Arachnoidea Haliciae). – Kołomyia, 1874. – 36 s.
35. Woźny M., Czajka M. Pająki (Aranei) Lwowa i jego okolic // *Acta Univ. Wratislaviensis*. – *Prace Zool.* – 1993. – 26, № 1496. – S. 65-84.
36. WSC (2021). World Spider Catalog. Version 22.0. Natural History Museum Bern, online at <http://wsc.nmbe.ch>, accessed on {01.03.2021}. doi: 10.24436/2.

Інститут екології Карпат НАН України, м. Львів

e-mail: ahirna@i.ua

Hirna A.

Rare and poorly known spider species of the Volhynian Polissia (Ukraine)

State of knowledge about spiders (Arachnida: Araneae) from the Volhynian Polissia, which is located within the Volyn and Rivne oblasts of Ukraine, were analyzed. According to the literature-derived data, araneofauna of this region consists of 285 species. More than 250 of them were listed from the Shatsk National Nature Park of the Volyn oblast and 75 from Lva-Stvyga inter-river area of the Rivne oblast. These studies cover the extreme western and eastern points of the region, while the main part of the territory remains unexplored. Based on the analysis of published data and in accordance with unpublished material of my own collection, six rare and poorly-known species of spiders of the Volhynian Polissia were singled out, namely Argyroneta aquatica (Clerck, 1757), Lathys heterophthalma Kulczyński, 1891, Gnaphosa nigerrima L. Koch, 1877, Micaria micans (Blackwall, 1858), Zelotes exiguus (Müller & Schenkel, 1895) ma Erigonoplus foveatus (Dahl, 1912). Among them, Lathys heterophthalma is first mentioned from Ukrainian Polissia, Micaria micans – from Ukraine. For each of species, a brief description of the distribution in the world and in Ukraine, as well as environmental preferences are given, localities within the Volhynian Polissia are described and highlighted on the map. Analysing these data, we can assume that the number of records of species such as Argyroneta aquatica, Erigonoplus foveatus and Zelotes exiguus will certainly increase when the territory of Polissia is more fully covered by research. Two species, Lathys heterophthalma and Micaria micans, are known from single localities. However, Micaria micans as a separate species is considered only from 2020. Therefore, it is necessary to revise the available material of Micaria pulicaria, which was previously considered a senior synonym to Micaria micans, and to accumulate new data on the distribution of those two species not only in Ukraine but also in Europa. Gnaphosa nigerrima, requires monitoring of populations because it occurs in oligotrophic sphagnum bogs, the area of which has been steadily declining in recent decades. From this point of view, it should be included in the list of rare species of animals in the region.

Key words: Araneae, Ukrainian Polissia, Cybaeidae, Dictynidae, Gnaphosidae, Linyphiidae.

Н

АНКОВІ

З *АТЛІСКИ*

Випуск 37 / 2021

**Державного
природознавчого
музею**



Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ДЕРЖАВНОГО
ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 37

Львів 2021

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2021. – Вип. 37. – 280 с.

До 37-го випуску періодичного видання «Наукові записки Державного природознавчого музею» увійшли статті та короткі повідомлення з музеології, екології, ентомології, а також інформація про діяльність музею у 2020 році.

Для екологів, зоологів, ботаніків, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ і організацій.

Proceedings of the State Natural History Museum. – Lviv, 2021. – Issue 37. – 280 p.

The 37th issue of the periodical «Scientific Notes of the State Museum of Natural History» includes articles and short reports on museology, ecology, entomology, as well as information about the activities of the museum in 2020.

For ecologists, zoologists, botanists, employees of museums of natural profile, reserves, national nature parks and other environmental institutions and organizations.

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2021.37>

ISSN 2224-025X

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного редактора

Відповідальний секретар

Технічний редактор

Капрусь І. Я. д-р біол. наук, проф.

Климишин О. С. д-р біол. наук, с.н.с.

Орлов О. Л. канд. біол. наук

Гураль Р. І. канд. біол. наук

Бокотей А. А. д-р біол. наук, с.н.с.; Войчишин В. К. канд. біол. наук, с.н.с.; Годунько Р. Й. канд. біол. наук, с.н.с.; Гураль-Сверлова Н. В. канд. біол. наук, с.н.с.; Дзюбенко Н. В. канд. біол. наук; Малиновський А. К. д-р с.-г. наук; Радченко О. Г. д-р біол. наук, проф.; Різун В. Б. канд. біол. наук, с.н.с.; Середюк Г. В. канд. біол. наук; Сусуловський А. С. канд. біол. наук, с.н.с.; Третяк П. Р. д-р біол. наук, проф.; Фальтинович В. д-р біол. наук, проф. (Польща); Царик Й. В. д-р біол. наук, проф.; Чернобай Ю. М. д-р біол. наук, проф.; Шрубович Ю. Ю. канд. біол. наук; Яницький Т. П. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kaprus I. Y. (*Editor-in-Chief*), Klymyshyn O. S. (*Associate Editor*), Orlov O. L. (*Managing Editor*), Gural R. I. (*Technical Editor*), Bokotey A. A., Voichyshyn V. K., Godunko R. J., Gural-Sverlova N. V., Dzubenko N. V., Malynovsky A. K., Radchenko O. G., Rizun V. B., Serediuk H. V., Susulovsky A. S., Tretjak P. R., Faltynowicz W., Tsaryk J.V., Chernobay Y. M., Shrubovych J. J., Yanitsky T. P.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного природознавчого музею

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2021

ЗМІСТ**CONTENTS**

Музеологія * Museology		Стор.
Чернобай Ю. М. Дедуктивна музеєзація фітодетритного компонента лісових оселищ		3
• Deductive museumization of the phytodetritus component of forest community		
Загороднюк І. В. Ховрахи війни: історія зоологічних досліджень та колекцій <i>Spermophilus</i> в умовах Райхскомісаріату Україна		17
• Ground squirrels of the war: a history of zoological research and <i>Spermophilus</i> collections in the Reichskommissariat Ukraine		
Загороднюк І., Болотіна І., Улюра Є. Ссавці з території Білорусі у колекціях природничих музеїв України		39
• Mammals from Belarus in the collections of natural history museums of Ukraine		
Рукавець Є. В., Гуштан Г. Г. Кліщі-нотриди (Acari: Oribatida: Nothridae) у колекції Державного природознавчого музею НАН України		57
• Nothrid mites (Acari: Oribatida: Nothridae) in the collection of the State Museum of Natural History of NAS of Ukraine		
Середюк Г. В., Савицька А. Г. Освітній потенціал наукових природничих колекцій ДПМ НАН України: музейна програма "Урок в музеї"		63
• Educational potential of scientific natural groups of DPM NAS of Ukraine: museum program "Lesson in the Museum"		
Екологія * Ecology		
Капрусь І. Я., Гусак О. В. Особливості таксономічної та екологічної структури лісових таксоценів колембол Східного Поділля		75
• Peculiarities of taxonomic and ecological structure of forest toxocene of Collembola of Eastern Podillya		
Химин О.І., Капрусь І. Я. Структурні трансформації таксоцену Collembola під впливом інвазії дуба червоного в лісові екосистеми Яворівського НПП .		87
• Struktur transformations of tasocene Collembola under the influence of red oak invasion in the forest ecosystem of the Yavorivsky NNP		
Бешилей С. В., Лобачевська О. В., Соханьчак Р. Р. Сезонні зміни вмісту пластидних пігментів у гаметофіті домінантних мохів у лісових екосистемах Українського Розточчя		95
• Seasonal changes in the content of plastid pigments in the hametophyte of dominant mosses in forest ecosystems of Ukrainian Roztochchya		
Гойванович Н. К., Бриндзя І. В. Моніторинг якості криничних вод Жидачівського району Львівської області		105
• Quality monitoring of well waters of Zhydachiv district of Lviv region		

Щербаченко О. І. Стійкість мохів <i>Bryum argenteum</i> Hedw. і <i>Funaria hygrometrica</i> Hedw. до впливу іонів важких металів	115
• Resistance of mosses <i>bryum Argenteum</i> Hedw. and <i>Funaria hygrometrica</i> Hedw. to the effect of heavy metal ions	
Орлов О. Л., Рагуліна М. Є., Леневиц О. І. Оцінка впливу рекреаційного навантаження на ґрунти лісової стежки "Бучина" НПП "Сколівські Бескиди"	123
• Influence estimation of recreation pressure on the forest trail "Buchyna" NNP "Skolivs'ki Beskydy"	
Рагуліна М. Є., Орлов О. Л. Мохова рослинність скельних виходів ЛЗ "Чортова Скеля" та її антропогенна динаміка	131
• Bryophyte vegetation of the rock outcrops of "Chortova Skelia" forest reserve and its anthropogenic dynamics	
Леневиц О. І. Просторова та часова динаміка зміни лісової підстилки на туристичних шляхах (на прикладі НПП "Сколівські Бескиди")	143
• Dimensional and time span dynamics of forest litter on track (for example NNP "Skolivski Beskydy")	
Гуштан Г. Г., Гуштан К. В. Апробація програмного комплексу "Біорізноманіття України" на прикладі панцирних кліщів (Acari: Oribatida) Закарпаття	155
• Approbation of the software complex "Biodiversity of Ukraine" on the example of oribatid mites (Acari: Oribatida) of Transcarpathi	
Гураль-Сверлова Н. В., Гураль Р. І. Історія проникнення антропохорних видів моллюсків на захід України	161
• History of the penetration of anthropochorous mollusc species to western Ukraine	
Гураль-Сверлова Н. В., Лижечка О. Ф. Перша знахідка лісової цепеї <i>Cepaea nemoralis</i> (Gastropoda, Helicidae) у Тернопільській області та специфічність фенетичної структури виявленої колонії	173
• First record of the grove snail <i>Cepaea nemoralis</i> (Gastropoda, Helicidae) in Ternopil region and specificity of the phenotypic composition of the found colony	
Химин М. В. Характеристика видимих осінніх міграцій журавля сірого <i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758) у НПП "Прип'ять-Стохід" у 2012-2017 рр.	181
• Characteristics of visible autumn migrations of the common crane <i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758) in NNP "Prypiat-Stokhid" in 2012-2017	
Ентомологія * Entomology	
Заморока А. М. Чи є осівцеві монофілетичними? Докази філогенетичного аналізу за п'ятьма генами	191
• Is clytini monophyletic? The evidence from five-gene phylogenetic analysis	

Гірна А. Я. Рідкісні та маловідомі види павуків Волинського Полісся (Україна)	215
• Rare and poorly known spider species of the Volhynian Polissia (Ukraine)	
Коваль Н. П., Глотов С. В., Чумак В. О. Жуки-стафілініди (Coleoptera: Staphylinidae) верхньої межі лісу Полонинського хребта (в межах Ужанського НПП)	223
• Staphylinidae beetles (Coleoptera: Staphylinidae) of the upper forest line of the Polonynskiy ridge of Uzhanskyi NNP	
Попович Т. Ю., Симочко В. В. Біологічні особливості та фенологія розвитку короїда непарного західного (<i>Xyleborus dispar</i> F.) на території Закарпаття	243
• Biological features and phenology of the odd bark beetle development (<i>Xyleborus dispar</i> F.) on the territory of Transcarpathia	
Короткі повідомлення * The brief messages	
Бублик Я. Ю., Климишин О. С. Нові для території України види ксилотрофних аскомікотів, виявлені у Сколівських Beskidaх (Українські Карпати)	251
• New for the territory of Ukraine species of xylophagous ascomycetes found in Skolivski Beskydy (Ukrainian Carpathians)	
Середюк Г. В., Коваль Н. П., Чумак В. О. Знахідка <i>Wesmaelius subnebulosus</i> (Stephens, 1836) (Neuroptera, Hemerobiidae) на Закарпатті	255
• Find of <i>Wesmaelius subnebulosus</i> (Stephens, 1836) (Neuroptera, Hemerobiidae) in Transcarpathia	
Варивода М. В., Дедусь В. І., Чумак М. В., Чумак В. О., Штокало С. С., Веремій Т. Ю. Нові локалітети жука-самітника (<i>Osmoderma barnabita</i> Motschulsky, 1845) на заході України	259
• New localities of the hermit beetle (<i>Osmoderma barnabita</i> Motschulsky, 1845) in western Ukraine	
Родич Т. В. Нові знахідки <i>Arianta arbustorum</i> (Gastropoda: Helicidae) на території міста Львова	263
• New finds of <i>Arianta arbustorum</i> (Gastropoda: Helicidae) in the city of Lviv	
Ювілейні дати * Anniversaries	
До 75-ліття від дня народження професора Ю. М. Чернобая	265
Чернобай Ю. М. Слово про професора Й. В. Царика	267
Втрати науки * Loss of science	
Різун В. Б., Білонога В. М., Кияк В. Г. Світлій пам'яті Андрія Костянтиновича Малиновського	271
Хроніка * Current issues	
Середюк Г. В. Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2020 році	273
Правила для авторів * Rules for authors	
	275

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 37

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 37

Українською та англійською мовами



Головний редактор І. Я. Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка О. С. Климишин, Т. М. Щербаченко

Адреса редакції:
79008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
телефон / факс: (032) 235-69-17
e-mail: editorship@smnh.org
<http://science.smnh.org>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 22,42. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено в Лабораторії природничої музеології
Державного природознавчого музею НАН України.
Друк ТзОВ «Простір М». 79000 Львів, вул. Чайковського, 8.